

W e leven in een mooiersamenleving. De grond is met de coronacrisis onder onze voeten weggezaakt, maar de blik is steeds gericht op straks, als dit allemaal voorbij is en alles weer 'goed' is. Als we weer verder zullen gaan waar we waren gebleven. 'Sterker dan ooit', beloven we elkaar bezwerend.

Awee Prins pleit ervoor deze tijd ook aan te grijpen om juist stil te staan. De filosoof promoveerde in 2007 op een beschouwing van het fenomeen verving en schreef daar een lijvige bestseller over, *Uit Verveling*. Grijp de luwten van deze bijzondere crisis aan om daarin vooral niks te doen, zegt hij. 'Ik zou willen pleiten voor "tragische sabbaticals"'. Tragisch omdat ze niet zelfgekozen zijn, maar ons gedwongen thuisblijven kan wel — net als een echte sabbatical — een periode van verstillend bezinning zijn.'

'In onze samenleving is het hardnekkige uitgangspunt: "Het gaat goed tot het slecht gaat". Als we elkaar op straat tegenkomen en vragen hoe het gaat, krijg je standaard als antwoord "goed" of "druk". Dat is nu



'De broosheid van het leven dringt zich nu wereldwijd aan ons op, maar die broosheid is er altijd. Een vaccin tegen het coronavirus zal dat echt niet wegnemen'

ineens even heel anders, maar alles is erop gericht die standaardantwoorden zo snel mogelijk weer te installeren, door te zorgen dat alles vooral weer "normaal" wordt.'

HARRY MENS

'Ik zag vorig weekend een aflevering van het programma van Harry Mens. Die man zat daar — hij is 73 — met doodsangst in zijn ogen. Maurice de Hond was te gast en die voorspelde dat wanneer het wat warmer zou worden en de wind zou gaan draaien het virus vanzelf zou verdwijnen. Onzin natuurlijk, maar Harry leefde op en iedereen begon te klappen. Elke suggestie dat het minder slecht zal gaan, grijpen we aan, dat vinden we fijn om te horen. Echt, het was zo leuk, en zo ontluisterend.'

'Alles moet weer business as usual worden, dat is waar het nu om draait. Maar laten we — naast alle andere uitdagingen — eens bekijken wat al dat thuiszitten met ons vermogen te doen. Ga nou niet hele avonden netflixen, urenlang instagrammen of je huis inrichten als een provisorische sportschool. De Franse filosoof Blaise Pascal zei het al: de menselijke conditie is onrust, verstrooiing en verveling. En hij zei

SAMENLEVING

'Netflix je niet door deze crisis heen, maar doe eens echt niks'

Nu we noodgedwongen meer tijd thuis doorbrengen, gaan veel mensen de leegte te lijf met netfixen, klusjes en Zoom-borrels. Doodzonde, vindt de Rotterdamse filosoof Awee Prins. 'In onze samenleving moet alles altijd maar resultaat hebben. Dit is een historische kans om te zien wat er gebeurt als je dat loslaat.'



ook: alle ellende komt voort uit het feit dat mensen niet alleen in een kamer kunnen zitten.'

'Dat hoeft niet zo te zijn. Ga eens gewoon zitten en nadenken. De verstillend van onze tragische sabbatical kan ons op veel belangrijke dingen wijzen waar we gewoonlijk aan voorbijgaan. Misschien ga je best vaak met tegenzin naar je werk, maar realiseer je je nu dat je dat werk en je collega's toch wel mist. Dat heb ik zelf ook. Ik klaag soms over mijn werk en overweeg met pensioen te gaan. Maar nu ik mijn studenten niet meer zie, merk ik dat ik dat toch jammer vind en de gesprekken met hen mis.'

NIET MEDITEREN

'Ik bedoel met die verstillend niet dat je moet gaan mediteren of zogenaamd ont-haasten. Dat kennen we inmiddels wel: van die mensen die twee keer per dag gaan zitten mediteren om extra scherp te zijn bij het verhandelen van aandelen, maar dat is niet waar ik op doel. Het leven is broos, zien we nu. Daar kunnen we iets van leren: dat bij ons broze leven ook een broos denken hoort.

'Natuurlijk is er veel aan gelegen dat de vele noden gelenigd worden, maar we moeten oppassen dat we niet geheel door het probleemoplossende denken bevangen worden. De wereld bestaat niet alleen uit problemen en oplossingen. De schrijver E.M. Forster heeft ooit opgemerkt:

"De wereldgeschiedenis is de geschiedenis van menselijke gevoelens." Laten we in onze tragische sabbaticals daarom wat meer stilstaan bij die gevoelens — jegens jezelf, je partner, kinderen en zelfs jegens volslagen vreemden. Hoe sta je eigenlijk in het leven? Maak van de nood van het thuis moeten blijven een deugd en schenk daar eens aandacht aan.'

V Maar 'van een nood een deugd maken' klinkt toch alsof het iets moet opleveren. Dat moeten we toch juist niet willen nastreven zegt u?

'Je hebt gelijk! Zo moeilijk is het dus, nu doe ik het ook. Probeer er vooral niks van te maken! Ik bedoel alleen: *rise to the occasion!* Dat doe je niet door in een nieuwe ratrace allerlei lollige dingen te gaan doen om zo de tijd te verdrijven. Dat ineens verstoorte ritme, dat niet meer naar je werk hoeven en niet meer in de file moeten staan; de leegte en de verwarring die je ineens voelt, denk daarover na. En wat daaruit voortkomt, dat weet je niet.

'Het kan zijn dat je bedenkt dat je misschien moet scheiden. Of dat je je realiseert dat je toch beter niet die vier kinderen had moeten nemen om er je Volvo-stationcar mee te vullen. Daar kan je dan nu niks meer aan doen, maar het besef is ook wat waard.'

'Zo'n besef komt niet als je van nieuwsbericht naar nieuwsbericht scrollt. En je moet van die verstillend ook niet te veel

'Buitenkans': even niet denken in resultaat

Drie lessen

Volgens Awee Prins moeten we niet gaan mediteren, want ook dat is iets doen. Wat dan wel?

1.

Ga eens gewoon zitten en denk na

'De verstillend van onze tragische sabbatical kan ons op veel belangrijke dingen wijzen waar we gewoonlijk aan voorbijgaan. Misschien ga je best vaak met tegenzin naar je werk, maar realiseer je je nu dat je dat werk en je collega's toch wel mist.'

2.

Hoe sta je eigenlijk in het leven?

'Laten we wat meer stilstaan bij onze gevoelens jegens onszelf, partner, kinderen en zelfs jegens volslagen vreemden. Misschien bedenken je wel dat je moet scheiden. Of geen vier kinderen had moeten nemen.'



3.

'Rise to the occasion'

'Probeer er vooral niks van te maken. Dat lukt sowieso niet als je telkens van nieuwsbericht naar nieuwsbericht scrollt en in een nieuwe ratrace allerlei lollige dingen gaat doen om zo de tijd te verdrijven.'

Ga maar op de bank zitten en staar eens een tijdje uit het raam. Het idee dat alles altijd maar resultaat moet hebben loslaten en zien wat er dan gebeurt.

FOTO: ISTOCK IMAGES

verwachten en zeker geen verlossing. Er zit iets vlinderachtigs in niksen. Pak deze kans om te fladderen in je hoofd, omarm de grilligheid en onvoorspelbaarheid van je gedachten.'

'Het instrumentele denken zit zo in onze botten. Dit is een historische buitencans om dat ook eens los te laten. Zoveel mensen hebben nu de kans om te niksen, veel vaker dan ze ooit hebben gedaan. Ik ben erg benieuwd wat er dan gebeurt.'

V Verveling lijkt niet ingebakken in de Nederlandse volksaard. Kunnen we het wel? 'Nederlanders kunnen niet goed vlinderen en niksen, nee. Maar deze rare crisis maakt, naast alle onmiskenbare zorgen, ook mogelijk ruimten vrij waarin we dat eens zouden kunnen exploreren. Ga maar op de bank zitten en staar eens een tijdje uit het raam. Dus voorbij het idee dat alles altijd maar resultaat moet hebben. Laten we dat nou eens loslaten en zien wat er dan gebeurt. Dan komen er mogelijk onvermoede dimensies vrij in ons bestaan.'

'De broosheid van het leven dringt zich nu wereldwijd aan ons op. Alles is erop gericht die broosheid zo snel mogelijk weer uit het zicht te laten verdwijnen. Maar die



'De koning had het over het om zich heen grijpende eenzaamheidsvirus. Alsof eenzaamheid nu pas een probleem is geworden'

broosheid is er altijd, evenals de kwetsbaarheid en de eenzaamheid. Een vaccin tegen het coronavirus zal dat echt niet wegnemen.'

'Neem nou koning Willem-Alexander, die het in zijn toespraak voor het volk had over het om zich heen grijpende eenzaamheidsvirus. Dat vond ik een rare uitspraak. Alsof eenzaamheid nu pas een probleem is geworden. Dat is het allang. We leven in de meest eenzame samenleving in de geschiedenis. Hoe lang geleden vroegen de Beatles zich al af "All the lonely people, Where do they all come from?" En nu zouden we het eenzaamheidsvirus ineens ontdekken? In plaats van daar over na te denken gaan we, gesterkt door de koning allemaal boodschappen doen voor ouderen en over drie maanden laten we ze gewoon weer aan hun lot over. Straks kijkt niemand meer naar die oudjes om, want dát is ons normaal.'

'Misschien zal de verstillend van onze tragische sabbaticals ons iets onvermoeds brengen: meer schroom, minder ongeduld en meer aandacht voor de broze wezens die wij zijn. Dat zou ons ook wat mild geluk kunnen brengen. Mild geluk, daar gaat het om.'